

Чорна сторінка історії українського народу

Богдан ШЛЯХОВ,
старший науковий співробітник
відділу історії КЗ «Державний історико-культурний
заповідник Острога»

Двадцяте століття було часом безпінні потрясінь. Важким тиగром випробувань лягли на плечі людей дві світові війни і тривалий період поневіряння під тоталітарним комуністичним режимом. Проте, окрім вищезгаданих подій, в історії українського народу була ще одна чорна сторінка – Голодомор 1932 – 1933 років. Напевно, не знайдеться в Україні людини, яка бодай що не чула про ті трагічні події.

На початку ХХ ст. етнічні території України були поділені між різними державами. За підсумками Польсько-Радянської війни, після підписання Ризького мирного договору 1921 року, Острог став прикордонним містом новоутвореної Другої Речі Посполитої (ІІ РП). Цей факт урятував мешканців міста й околиць від голоду (на фото карта кордону між ІІ РП та УСРР у межах Острога).

По-іншому складалася ситуація на територіях, що ще нещодавно були в складі Острозького повіту, а після підписання Ризького мирного договору опинилися в складі УСРР і стали прикордонними селами. На території новоутвореної Шепетівської округи розпочиналася примусова колективізація. окрім підходів радянської влади застосовувала щодо «куркульїв». Найперше було складено переліки куркульсько-заможних господарств, що становили 7 – 10% від загальної кількості селянських господарств. Згідно з даними, наведеними в цих переліках, у

Кривині було десять «куркульських» господарств, у Нетішині – 20. Щоправда, процес колективізації відбувався дуже поєднано й радянські влади було дуже важко залучати селян до колгоспів. У селах Шепетівської округи відбувалися повстання проти процесу колективізації. Так, наприклад, у Славутському районі да категорії повсталих сіл належали прикордонні села Нетішин та Солов'є. Повстання в селах вдалося придушити наприкінці березня 1930 року, у деяких місцях із застосуванням зброї.

Лісиста місцевість поблизу кордону ні дуже добре знання окільниця населенням сприяли масовій контрабанді. Оскільки на території УСРР був дефіцит навіть простих побутових товарів, завдяки контрабанді з Острога та Рівного, що перебували в складі Польщі, вдавалося задоволити попит населення на дефіцитні товари. Окрім того, високий рівень безробіття штогах населення з обох боків кордону донизаконної контрабандистської діяльності. З 1924 року польський кордон охороняв батальйон корпусу охорони прикордоння «Острог». Урізний період часу відстань, контролювана батальйоном, змінювалася. 1934 року батальйон охороняє ділянку державного кордону протяжністю 78 кілометрів 62 метри. Проте дослідники відзначають слабкість польських і радянських прикордонних служб. Историки зауважують, що погано охоронялися як самі прикордонні пункти, так і ділянки між ними

(на фото дислокація батальйону КОП Острог у 1931 році).

Ситуація, що склалася поблизу кордону, допомагала населенню західного прикордоння УСРР пережити штучно створений голод. Про це згадували ті жителі Острога, які вже після Другої світової війни в силу різних обставин стали острожанами: скеровані на роботу чи перехали після одруження до нашого міста. Зі слів мешканців Острога Марії Захарівни Терентьевої дізнаємося: «Я пам'ятаю, як відбирали у людей зерно, картоплю, сало, буряк, сухарі. Мені було 10 років, як був голодомор. Люди вимиралі родинами, селами. Щоб не вмерти, мене батьки відправили до дядька, він жив на кордоні з Польщею... Дядко коровою мав, і мав що істи, і так у десять років я вижила...».

Сьогодні, живучи в незалежній Україні, народ якої вже не розділяєм кордонами, ми продовжуємо захищати свій суверенітет від російської збройної агресії. Пам'ять про минуле нашої історії – це, так би мовити, окремий фронт. Тому ми повинні пам'ятати про жертви голодомору, його причини і наслідки, щоб не допустити такого більше николи, залишитися вільними громадянами своєї держави.

Нижче наведені розповіді острожан, які пережили голодомор.

Лідія Самойлівна Ганошина:

«Я родом із Полтавщини. І не обмінув мене цей страшний голодомор, що був створений урядом СРСР штучно. Мені тоді було 8 років, але я пам'ятаю, як я з братами труха. Меншому було 3 роки, а старшому – 11. Усі ми пухли, були з величими животами. Ми не мали чого істи, бо все, що ми мали, забрали у нас. Ці люди були у в'язковій формі... Я їх вперше бачила. Вони були байдужі до прокляння мами, щоб не забирали все, залишили хоч трохи для нас. Але вони робили свою черну справу без жалю і забрали все, що ми мали. Це була справжній геноцид проти власного українського народу... Щоб вгамувати голод, ти бур'яні, листи з дерев, кору, але ситими від цього не були....».

Марія Карпівна Курілова:

«Я вже вижили, не знаю. Пам'ятаю, як мама зварила ріденький суп пшоняний, і ми всі ганялися за тією пшониною. Потім колгосп дав тришки борошна і мама зварила «шкітку». Це такий суп. Далі колгосп для всіх варив «баланду». Люди йшли отримувати свій черпачок. Так тягнулося до весни, а як з'явилися листочки на деревах (сливах), дуже смачні, ми їх ії. І все, що росло на городі... Голод давого не покидав нас...».

Василь Семенович Свирида:

«Мені в 1932 – 33 роках було 5 – 6 літ. Що я пам'ятаю за голод? Один раз вийшов на дорогу, а у нас під хвіртою лежав чоловік – у весь залуканий. Не можна було навіть побачити його очей. Тато і мама забрали його в хату. Він у нас жив довго, поки не одуважав. А нашу сім'ю ритувала риба. Тоді дуже було багато риби в річках...».

Ганна Давидівна Прокопчук:

«Мій батько був висланий на 10 років у Боркуту. Нас у батьків було семеро: старший брат Афанасій та шість сестер. Найменша сестра Марія померла з голоду, а ми пішли між людьми. Наймитували, служили, бо дуже істи хотіли. Мені було 6 років і я в сусідньому селі пасла корови у різних господарів, аби вижити у страшні часи голодомору. Коли організували колгосп, то мене, ще неповнолітнє, заставили ходити на роботу, де працювала 12 років. Було й таке, що мене ще й судили за той мінімум трудоднів, які я не виробила. Таких, як я, було четверо, чи батьки, як і мої, були вислані, аважались ми тоді дочками ворогів народу...».

